

Prethodno priopćenje

DOI: <https://doi.org/10.17234/Croatica.69.6>

UDK: 821.163.42'282-1.09"18"

Primljen: 1. IX. 2025.

Prihvaćen: 19. IX. 2025.

PJESMARICA *HORVATSKE POPEVKE SVETSKE* (1814) ZAGREBAČKOGA KANONIKA I JEZIKOSLOVCA MARKA MAHANOVIĆA

Jasmina Lukec

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb

jasmina.lukec@lzmk.hr

ABSTRACT

THE POETRY BOOK *HORVATSKE POPEVKE SVETSKE* (1814) BY ZAGREB
CANON AND LINGUIST MARKO MAHANOVIĆ

Given that early modern Kajkavian lyric poetry has been preserved mostly in manuscript poetry books, it remains largely unknown and insufficiently researched. Such poetry books have rarely been subjected to literary historical analysis in their entirety. Instead, most analyses focused on individual poems, often published repeatedly in various selections, and included attempts to determine their authorship. This paper focuses on the previously unstudied manuscript poetry book *Horvatske popevke svetske* (1814), compiled by the linguist and priest Marko Mahanović. The manuscript is kept at the Department of Ethnology of the Croatian Academy of Sciences and Arts. It was produced in response to a circular issued by Bishop Maksimilijan Vrhovac in 1813, calling on the priests of his diocese to collect Croatian linguistic heritage. The paper will describe the poetry book and focus on certain poems within the manuscript that were transmitted within the Kajkavian milieu in various versions, which indicated both their popularity and likely changes due to prolonged circulation. As poems in Kajkavian poetry books were typically copied anonymously, with little concern for their authorship, the compiler's attribution of certain poems to, among others, Janko Drašković, Ivan Franjo Čikulin, and Josip Keresturi, is

particularly noteworthy. Like many old Kajkavian manuscript poetry books, *Horvatske popevke svetske* includes drinking songs, which hold cultural and historical significance, as well as intimate spiritual and religious songs, adapted for seminary theatre.

Keywords: Marko Mahanović; Kajkavian literature; poetry book

1. UVOD

Kajkavska rukopisna zbirka pjesama *Horvatske popevke svetske* Marka Mahanovića gotovo je nepoznata hrvatskoj književnoj historiografiji. Stariji filolozi koji su se bavili kajkavskom književnošću, odnosno kajkavskim pjesmaricama, u svojim radovima uopće je nisu spominjali ili su je spominjali tek uzgred. Sustavnije se njome bavio, odnosno samo jednim njezinim odvjetkom (napitnicama), tek Franjo Fancev u poznatoj studiji „Hrvatska dobrovolja u popijevkama, zdravicama i napitnicama prošlih vijekova”, objavljenoj 1937. u 31. knjizi *Zbornika za narodni život i običaje Južnih Slavena*. Danas s pravom postavljamo pitanje: Zašto je Mahanovićeva zbirka dosad imala nepovoljan položaj u pregledima starije kajkavske lirike? Odgovor se, naime, vjerojatno krije u činjenici što F. Fancev, pišući o napitnicama koje sadržava Mahanovićeva zbirka, nije spomenuo gdje se zbirka čuva ni kako je do nje došao. Tridesetak godina kasnije Olga Šojat u časopisu *Kaj*, u radu „Stara hrvatska kajkavska poezija”, spominje Mahanovićevu zbirku, a u fusnoti navodi: „U literaturi se nisam namjerila na podatak gdje se taj rukopis čuva; sama mu zasad nisam ušla u trag” (1968: 459). U novije doba Ivan Zvonar u svojoj studiji, objavljenoj u katalogu *Kajkaviana Croatica* (1996), također spominje Mahanovićevu zbirku, navodeći zbunjujuć i, doduše, neistinit podatak da se zbirka čuva u Metropolitanskoj knjižnici, i to u dva primjerka, od kojih je jedan Mahanovićev autograf, pri čem nastavlja: „Kako se u Metropolitani dolazi dosta teško, zasad o tom rukopisu znamo samo toliko koliko je o njemu napisao Franjo Fancev” (1996: 304). Usto, na kraju teksta, gdje je naveden kataloški popis pjesmarica s pripadajućim signaturama, o zbirci *Horvatske popevke svetske* napisano je samo „Metropolitana”, bez signature, što je dodatan razlog za sumnju gdje se zbirka doista čuva.¹

¹ Osim O. Šojat i I. Zvonara, koji je zaslužan i za najiscrpniji pregled stručne i znanstvene literature o kajkavskim pjesmaricama, njihov sintetski pregled dao je i Rafo Bogišić (1993). Za navedenu problematiku korisna su još dva Zvonarova rada (1993, 2001).

Zahvaljujući internetskoj tražilici i Digitalnom repozitoriju Instituta za etnologiju i folkloristiku, danas znamo da se Mahanovićeve *Horvatske popevke svetske* čuvaju u Odsjeku za etnologiju HAZU pod signaturom OE HAZU MH 191,² u *Zbirci Matice hrvatske* kao integralni dio rukopisa *Narodne pjesme*, u kojem su, uz Mahanovićeve, sačuvani i zapisi Petra Andrijaševića, Luje Pihlerovića, Nikole Sabljara i drugih nepoznatih zapisivača.

2. OKOLNOSTI NASTANKA PJESMARICE

Danas nam je poznato i kako je rukopis nastao. Godine 1813, 26. lipnja, biskup Maksimilijan Vrhovac izdao je poziv/proglas na latinskom koji je poslije preveden i pretiskan 1837. u *Danici ilirskoj* pod naslovom „Poziv pokojnoga episkopa Maximiliana Verhovca Rakitovackoga na sve duhovne pastire svoje episkopie”. Poziv je bio upućen svim svećenicima Vrhovčeve biskupije, potičući ih na skupljanje hrvatskih i slavonskih riječi i poslovice, kao i „svetih i svjetskih pjesama” (*Danica ilirska* 1837: 95). Razmatrajući

² Rukopis je prije bio uveden pod signaturom ONŽO MH 191, kako navodi i Digitalni repozitorij Instituta za etnologiju i folkloristiku. ONŽO je bio akronim Odbora za narodni život i običaje, najstarijeg radnog odbora u sastavu tadašnje JAZU, osnovanog 29. XII. 1888. na poticaj Franje Račkoga kao Odbora za sabiranje spomenika tradicionalne literature. Osnovan je radi usmjeravanja i razvoja znanstvenog rada na području etnologije te je u ono doba bio prva hrvatska etnološka institucija. Potaknuo je osnivanje *Zbornika za narodni život i običaje Južnih Slavena*, prvi broj kojega je izišao 1896. pod uredništvom Ivana Milčetića. Od 1928. do 1953. zvao se Odbor za folklor, a od 1953. Odbor za narodni život i običaje. Godine 1962. osnovan je Etnološki zavod JAZU, koji od 1993. djeluje kao Odsjek za etnologiju u sklopu Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU. U posljednjoj četvrtini XIX. st. Akademija i Matica hrvatska zajedno su krenule u sakupljački etnografski zadatak: naime, počele su prikupljanje etnološke i folklorističke građe u svim krajevima u kojima žive Hrvati i drugi južnoslavenski narodi, a njihov ustroj i kasniji razvoj omogućili su prvotni znanstveni uzlet hrvatske etnologije i folkloristike. Akademijin Odbor za narodni život i običaje, rad kojega su obilježili Antun Radić i Dragutin Boranić, bio je središte hrvatske etnologije od osnutka do međuratnog razdoblja. Iz tog razdoblja potječe starija arhivska građa u današnjem Odsjeku za etnologiju HAZU, nazvana u drugoj polovici XX. st. *Stara zbirka*. U razdoblju od završetka Drugog svjetskog rata 1945. do 1962. ONŽO je koordinacijsko središte međuinstitucijske etnološke suradnje. Matica hrvatska je 1951. Odboru predala na čuvanje cjelokupnu arhivsku kolekciju rukopisa narodnih pjesama i druge građe prikupljenih manjim dijelom sredinom XIX. st. i najvećim dijelom u posljednjoj četvrtini tog stoljeća. Ta se kolekcija narodnih pjesama smatra jednom od najvažnijih i najbogatijih na području srednje i jugoistočne Europe (danas je pohranjena u Odsjeku za etnologiju HAZU, pod nazivom *Zbirka Matice hrvatske*). U Odsjeku se čuva i građa prikupljena od 1945. do današnjih dana i vodi se pod nazivom *Nova zbirka*. Ti rukopisi sadržavaju etnološku, ali i brojnu folklorističku i etnomuzikološku građu, nekoliko radova iz područja antropogeografije, povijesti i drugih društvenih disciplina, što je odraz multidisciplinarne koncepcije Odbora u razdoblju druge polovice XX. st. (Primorac 2010: 9–11).

to pitanje, F. Fancev pretpostavio je da je inicijator spomenuta poziva bio upravo Mahanović, napomenuvši da se u zagrebačkoj sredini u vrijeme objave „Poziva” samo on intenzivno bavio „književnim pitanjima”, posebno izučavanjem hrvatske književnosti na kajkavštini (Fancev 1939: 92–93). U današnje doba, s odmakom, možemo zaključiti da Vrhovac i Mahanović u svom pothvatu ipak nisu bili osamljeni,³ već su zasigurno surađivali s nekolicinom svojih istomišljenika. Zna se da je tom krugu pripadao i Tomaš Mikloušić, koji je vlastite književne priloge tiskao u kalendarima, i to u *Horvatskom kalendaru* od 1814. do 1816,⁴ *Stoletnom kalendaru* 1819. te u *Prيرهčima horvackim, Mudrim zgovorima i popevkama i Glasovitim stvarima* u svom djelu *Izbor dugovanj vsakovrsneh* 1821.⁵ Kad se ranije govorilo o Vrhovčevu proglasu, općenito se izražavalo žaljenje što odziv nije polučio željeni rezultat jer se, osim Mikloušića, gotovo nitko nije prihvatio skupljanja i slanja leksičkog i književnog blaga. Međutim, u vezi s Vrhovčevim pozivom na skupljanje narodne građe osobito su zanimljive pjesmarice uvedene pod signaturama rkp. 185, rkp. 326, rkp. 439, rkp. 453 i rkp. 640 (*Pjesmarica Marka Pozdera*), sačuvane u Hrvatskom državnom arhivu, koje čekaju sustavnije filološko proučavanje.

2.1. Marko Mahanović

Poznati su nam neki biografski podaci o sastavljaču pjesmarice. Mahanović je rođen 1773. u Donjoj Kupčini, današnjoj Zagrebačkoj županiji, u pokupskoj nizini, tridesetak kilometara južno od Zagreba. Gimnaziju i studij teologije završio je u Zagrebu. Nakon svećeničkog ređenja 1799. bio je kapelan u župi Svete Marije pod Okićem do 1805, župnik u Pokupskom od 1815. te od 1816. kanonik i profesor na zagrebačkom teološkom studiju u sjemeništu, gdje je djelovao i u tamošnjem kazalištu (neko vrijeme obavljao je i dužnost upravitelja).⁶ Kako navodi F. Fancev, bio je vrlo blizak biskupu Vrhovcu, kojem je bio savjetnik za književne poslove i jezična pitanja (1932a: 142–143). Godine 1814. sastavio je raspravu *Observationes*

³ To je već pretpostavljala i O. Šojat (1968: 459).

⁴ Vladoje Dukat, pišući o Mikloušićevim pjesama tiskanima u *Kalendaru* 1814–1816, navodi da su one „bez ikakove pjesničke vrijednosti, ali formom i jezikom dotjerane, ozbiljna i pristojna sadržaja” (1915: 195).

⁵ Mikloušiću se također pripisuju zasluge u širenju proglasa za skupljanje građe (Bonifačić Rožin 1973: 164).

⁶ O Mahanovićevim biografskim podacima v. natuknicu Josić i Lukec u *Hrvatskom biografskom leksikonu* (2021).

circa Croaticam orthographiam,⁷ u kojoj je predložio jedinstven slovopisni sustav za sva narječja hrvatskog jezika prema fonološkom načelu, odnosno *uniformitas scribendi* za sve Hrvate, a eventualno i za Slovence (*Kranjce*). Raspravu je napisao uoči sastanka biskupa Vrhovca sa slovenskim filologom Jernejem Kopitarom u Beču,⁸ a na tom je sastanku sudjelovao kao biskupov savjetnik. Smatrao je da hrvatski umjesto u skupinu u koju ga je sa slovenskim svrstao Kopitar valja uvrstiti među govore „ilirskoga” jezika te da kajkavski pripada hrvatskom, a ne slovenskom jeziku. S obzirom na to da je pokušao riješiti pravopisne neujednačenosti, Mahanovića možemo smatrati inauguratorom preporodnih nastojanja povezanih s pravopisnim normiranjem hrvatskog jezika (Perić Gavrančić 2004: 146, 159).

3. HORVATSKE POPEVKE SVETSKE

Pjesmarica *Horvatske popevke svetske* čuva se, kako je spomenuto, u arhivu Odsjeka za etnologiju HAZU. Rukopis je veličine 19,5 cm × 24,3 cm. Na naslovnom listu zapisano je *Horvatske popevke svetske poleg mogućnoga nabira z nekojemi napitnicami vu jeden rukovez spravljene. Vu Zagrebu leto 1814*.⁹ Olovkom su na naslovnom listu dodane različite bilješke. Jedna ruka zapisala je *Z pesmami barona Ivana Čikulina i Janka grofa Draškovića*, a druga *Skupio kanonik Marko Mahanović (1824)*. Godina u zagradi ovdje je pogrešno datirana, jer je i na posljednjoj stranici zbirke Mahanović zapisao kad je dovršio skupljanje pjesama: *Dana 28. grudna, odnosno decembra, leta 1813. spisano*. Ostaje zagonetka zašto je pjesmarica, koja je imala i predgovor i skupljenu, relativno sređenu, građu, a i očitu biskupovu potporu, ipak ostala u rukopisu.

Pjesmarica sadržava četiri sveščića, od kojih je svaki zasebno sašiven koncem, a prva tri su i obrojčena. Raspored pjesama, koje je sve pisala ista ruka, navodi na zaključak da je osim ova četiri sveščića postojao još jedan,

⁷ Rasprava je pohranjena u Metropolitanskoj knjižnici, sign. MP 87. Rukopis rasprave prepisao je i tiskao F. Fancev u *Gradi za povijest hrvatske književnosti* (1933). Odabrane odlomke rasprave, prema latinskom izvorniku i u prijevodu na hrvatski jezik, objavila je S. Perić Gavrančić (2004).

⁸ Kako je Kopitar pokazivao velik interes za prikupljanje i objavljivanje hrvatskih narodnih pjesama, stariji proučavatelji pretpostavljali su da je i sam imao utjecaja na pokretanje okružnice (Fancev 1939: 92, Janković 1954: 213–214).

⁹ Sve navode iz pjesmarice transkribirala je autorica članka.

a trenutačni raspored sveščića brojčano izgleda ovako: 1, 2, 3 i 5. Na 98 stranica zapisane su ukupno 73 pjesme. Numeracija je dodana naknadno (prvi sveščić zauzima stranice 7 do 22, drugi sveščić 23 do 46, treći 47 do 70 i četvrti sveščić stranice 71 do 98).

Na početku prvog sveščića (na stranicama 2 do 6) nalazi se latinski pisan *Praefatio*, svojevrsni uvod, u kojem Mahanović govori općenito o zbirci i njezinu sadržaju,¹⁰ o metrici skupljenih pjesama, opisuje kako je pjesmaricu sastavio od raznih rukopisa te objašnjava svoj postupak unošenja pjesama u zbirku i na kakve je probleme nailazio. Među ostalim navodi:

Što se tiče rasporeda u ovome sveščiću, premda bi se hrvatske pjesme, poput latinskih, prema temama mogle podijeliti na rodendanske, svadbene, pozdravne, pohvalne, euharistijske, poticajne, moralistične, a po vrsti stiha na alkejske, sapfičke, jamske itd. i premda se i na 22. stranici *Evangeliuma* zagrebačkog biskupa Petra Petretića pjesma naziva sapfičkom, ipak se ovdje pjesme ne razvrstavaju vodeći računa o temi, o stihovima pa čak ni o osobama, bilo plemićima ili građanima koji su ih spjevali ili za koje su bile spjevane, nego samo imajući u vidu kakvoću pjesme jer se u protivnom ne bi mogao napraviti dostatan izbor za svaku vrstu. [...] Čitava ova zbirka sadrži manja, ali prava pjesnička djela. Veći dio njih je otisnut, a dio je stavljen u dodatak. Premda će se činiti da nalikuju satiri, smatramo da dio pjesama može biti prihvatljiv kako zbog toga što se nije činio odveć uvredljivim, tako i stoga što se one pojavljuju i u knjigama satira rimskih autora kao što su Perzije Flak, Junije Juvenal, Sulpicije i Lucilije. (Mahanović 1814: 4–5; s latinskog prevela Zrinka Blažević)

Sam Mahanović razdjeljuje pjesme u tri skupine: *preštimaneše popevke*, *prosteše popevke* i *napitne popevčice iliti napitnice ali zdravice*. U prvoj skupini *preštimaneših popevki* zapisane su 24 pjesme, od kojih je većina preuzeta iz starijih pjesmarica – riječ je, primjerice, o pjesmama *Od ljubavi nebeskoga dobra* (I.), *Od nestalnosti blaga na svetu* (II.), *Nagovor na krepotu mladost* (III.), *Od kreposti* (VI.), *Navuk od prijateljstva* (XII.), *Otec kćer vu klošter nagovarja, ona se pako brani* (XXI.). U njima se ističe prolaznost svega ovozemaljskog, a ključno je upozorenje na poželjne vrline i odgovarajući način ponašanja: u životu treba biti skroman, pošten te težiti

¹⁰ „Zbirka je podijeljena na dva dijela tako da se u prvom dijelu navode bolje popijevke koje su prikladnije za uporabu plemstvu. Prve su one koje opisuju neku vrlinu ili manu; potom one koje opisuju različita čuvstva, veselje, običaje i upućuju čestitke, a na koncu se opisuju različita doba godine i ptice. Potom se u drugome dijelu zbirke navode jednostavnije popijevke za opću pučku uporabu, i to prema gore navedenom redosljedu. Naposljetku su u trećem dijelu pridodane zdravice i tako da one bolje prethode lošijima” (Mahanović 1814: 4–5; s latinskog prevela Zrinka Blažević).

moralnoj čistoći i čestitosti te je važno ukloniti tipične ljudske nedostatke i mane, ponajprije sklonost materijalnim stvarima, primjerice u pjesmi *Od nestalnosti blaga na svetu*:

Ki sveta prav spoznava,
rad njega odurjava,
ar sveta vsa radost je sama nestalnost i put
na kojem prez hasni je trud.

O, ljubitelji slepi,
po sveta navadi lepi,
vi jagmite, grabite, išćete, stišćete tak
svet vukani dok vas pak.

Naj bu srebrne rude,
vu mošnjah plesnive škude,
i zlata kot blata zadosta, prez posla i kaj
ne dojde to nigdar v raj.

Na kaj su časti velike,
bogatstvo, blago i dike,
ar blago predrago vse skupa i skupa kot krt
na skorom podjesti će smrt.

Cveli su plemeniti,
prez spomenka glasoviti,
kak spiju i gnjiju, ni glasa nit lasa, neg gnoj,
premisli da konec bu tvoj.

(*Horvatske popevke svetske*, str. 8–9, s. 1–20)

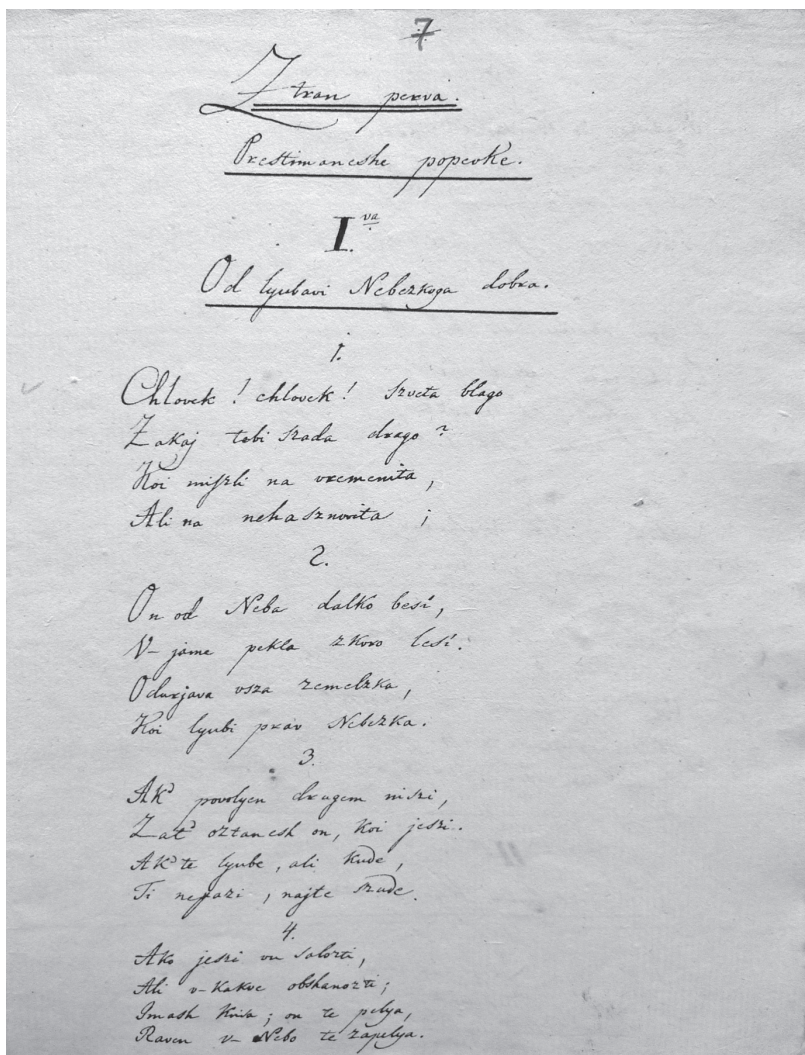
Ili u pjesmi *Od kreposti*:

Sama krepost človeka diči
i čini plemenitoga,
sama ona obilno kinči
koji nju ljubi, onoga.

Sama krepost, srce veselo
i vest nedužnu zrokuje,
pri takvom ki nju išće želno,
ter njoj se čisto alduje.

O, mladenec, vre vu mladosti
imaj ova pred očmi ti,
vesel sad, vesel vu starosti,
i vsigdar srečen budeš ti.

(*Horvatske popevke svetske*, str. 17–18, s. 1–12)

Slika 1. Marko Mahanović, *Horvatske popevke svetske*,
 sign. OE HAZU MH 191, str. 7.

Dijaloška pjesma s motivom djevojačkog života *Otec kćer vu kloster nagovarja* jedna je od najčešće prepisivanih starijih kajkavskih pjesama. Zapisana je, među ostalim, i u *Pjesmarici Nikole Šafrana* (Popevka 32.), a počinje poznatim stihom *Jasno sunce sad potemni* (Plejić Poje i Lukec 2020:

106–108). U ovoj skupini javljaju se i dvije pjesme sa ženskim glasom: dijaloška pjesmu *Od mladosti i starosti* (IV.), zapisana u 15 osmeračkih katrena te osmeračka pjesma *Odgovor divojke* (XI.), kao djevojačka replika na pjesmu *Mladenec divojku ispisuje* (X.).

S obzirom na to da je Mahanović neko vrijeme bio upravitelj sjemenišnog teatra, u ovoj skupini zapisane su i četiri pjesme sličnog motivsko-tematskog repertoara, s podnaslovom *Bila je na komedije popevana*. To su pjesme *Otec nad dvema sinmi raduje se* (V.), *Od kreposti* (VI.), *Otec z prijatelji nad srećom sinov veseli se* (VII.) i *Plebanuš i plemenitaš z bratom pomirjen veseli se* (IX.), s početnim stihovima: *Krepost istinski ljubiti,/ njoj se čisto alduvati,/ dužnost marljivo spuniti/ je človeka blaženstvo.// Bludečega dope-
ljati,/ neznanoga podvučiti,/ z rečjum krepasno živeti/ naj bu naše odvečtvo.*¹¹ U tim pjesmama pjevanu izvedbu sugerira i redovito ponavljanje posljednjih stihova u strofi, što je naznačeno s desne strane rukopisa (primjerice *dva redi podrugajuću se* ili *obadva redi ponoviju se*).

U istoj skupini zapisane su i četiri pjesme, vezane uz grofa Janka Draškovića, od kojih je prvima trima dodana bilješka *Janko Drašković grof popeval je*, a kod četvrte *Spada na grofa Janka Draškovića*.¹² To su pjesme *Čudi nekojeh narodov* (XIII.), *Od zime* (XIV.), *Od lova* (XV.) i *Ispis mladenca* (XVI.).

U pjesmi *Čuda nekojeh narodov* ismijani su pripadnici različitih etnija. Pjesma je poznata po početnim stihovima *Horvat diku ljubi, črne oči snubi*, a zabilježena je i u *Pjesmarici Nikole Šafrana* kao *Popevka 27*. (Plejić Poje i Lukec 2020: 98–99):

Horvat diku ljubi,
črne oči snubi,
vranca konja jaše,
britku sablju paše.

(*Horvatske popevske svetske*, str. 31–32, s. 5–8)¹³

¹¹ Za izvore nekih od pjesama preuzetih iz dramskih komada v. Plejić Poje (2021: 354).

¹² Drašković je, primjerice, u *Danici horvatskoj, slavonskoj i dalmatinskoj* 1835. objavio *Poskočnicu* (br. 27, 11. VII, str. 1), *Pesmu domorodsku* (br. 29, 25. VII, str. 1) i *Napitnicu ilirskog domoroca* (br. 32, 15. VIII, str. 1). Te se pjesme po poetičkim obilježjima ne izdvajaju iz kajkavske dopreporodne poezije, a slave domovinu, slobodu i vino.

¹³ Horvat diku ljubi, črne oči snubi,/ britku sablju paše, čila konja jaše. (*Pjesmarica Nikole Šafrana*, str. 98, s. 1–2). Stihovi iz *Pjesmarice Nikole Šafrana* donose se prema izdanju Plejić Poje i Lukec (2020).

Vlah nijedne vere,
krade vse prez mere,
vsakom majku gradi,
nerad polje radi.

(*Horvatske popevke svetske*, str. 33, s. 33–36)¹⁴

Španjur malo govori,
z pametjum se bori,
z duhanom se krepi,
kad su prazni žepi.

Anglijanez vsake vere,
z trštva novce bere,
kad mu što dohaja,
sam sebe vumarja.

(*Horvatske popevke svetske*, str. 33–34, s. 53–60)¹⁵

Nemec se naklanja,
šakramente zganja,
plaši samog sebe,
kad ne more tebe.

Turčin gizdost ljubi,
povsud bule snubi,
od čistoće vere,
gustokrat se pere.

(*Horvatske popevke svetske*, str. 33–34, s. 61–68)¹⁶

Uspoređujući Šafranovu i Mahanovićevu inačicu, zamjećuje se da se u Šafrana ismijavaju Turci, Francuzi, Španjolci, Englezi, Česi, Slovenci, Nijemci, Slovaci, ali i Dalmatinci, Slavonci, Vlasi, dok je ironija u Mahanovićevoj inačici, osim na spomenute narodnosti, proširena i na Šokce te na Poljake i Židove. Isto tako, zanimljivo je da je kod Šafrana pred kraj pjesme u

¹⁴ Vlah nijedne vere, vkradne vse prez mere,/ majkom gradi, nerad polje radi. (*Pjesmarica Nikole Šafrana*, str. 98, s. 7–8).

¹⁵ Španjol rad govori i špotom se bori,/ z duhanom se krepi kad su prazni žepi.// Anglijani vsake vere, novce z trštvom bere,/ kad mu što dodija, sam sebe vubija. (*Pjesmarica Nikole Šafrana*, str. 98, s. 13–16).

¹⁶ Nemec se naklanja, šapramente zganja,/ plaši samog sebe, posere se v gege.// Turčin vojsku zbira, Vuger nju razbija/ i z mustači trese, proklinja nebesa. (*Pjesmarica Nikole Šafrana*, str. 98, s. 21–24).

zgradama izostavljena oznaka etnija: *Vsake fele ludi imaj svoje čudi,/ ja sem zadovoljen što [...] jesem*, dok je u Mahanovića eksplicitno označena: *Vsaka fela ljudih/ ima svoje čudi,/ ja sem zadovoljen/ da sem Horvat stvorjen*.

U *preštimanešim popevkama* zapisane su i pjesme *Stalnost prijateljstva* (XVIII.) i *Draga vuskoka Ljupčiča išče* (XIX.). Obje pjesme pojavljuju se i u zbirci *Pesme horvatske* (1781) Katarine Patačić. Prva ovdje spomenuta pjesma u *Pesmama horvatskim* zapisana je s istim naslovom, a Mahanovićeva *Draga vuskoka Ljupčiča išče* u *Pesmama* je naslovljena *Ljubčiča uskok*. U objema inačicama vidljivo je da su motiv i topika isti, obje su ispjevane u dvanaestercu, u Katarininjoj pjesmarici ima 30 katrena, a u Mahanovića 27, s tim da su razlike najočitije u početnih petnaestak stihova.¹⁷

Pjesma *Od lova* (XV.), također pripisana Draškoviću, s početnim stihom *Blago njemu koji smeje slobodneje živet*, pripada lovačkim, „jagarskim” pjesmama, koje su bile vrlo popularne u njemačkoj pučkoj književnosti. Zapisane su i u više kajkavskih pjesmarica, primjerice u *Varaždinskoj pjesmarici*, pjesmarici *Popevke horvacke prepisane leta 1796*. te u *Pjesmarici Nikole Šafrana* (*Popevka* 9.). Usto, motiv lova poznat je i iz pjesme *Lovac pravo čini ar v slobodi živi*, zapisane u zbirci *Gartlic za čas kratiti* Frana Krste Frankopana (1999: 182–183).

Usporedimo li Mahanovićevu i Šafranovu „lovačku” inačicu, uočavaju se razlike u stihovima i strofi: u Šafrana je pjesma oblikovana u pet osmeračkih oktava, a u Mahanovića u sedam četrnaesteračkih katrena. Uz neznatne razlike u varijantama obiju pjesama, u Mahanovića nalazimo dvije „dodatne” strofe (treća i peta), koje nisu zabilježene u Šafrana:

Lozna lepa zelenina jest dragota sveta,
koja onem ki lov ljube povekšava leta,
vsake fele lepe ptice popevke zbiraju,
potok šumi, zverje drči, kopovi tiraju.

[...]

Nije ništa baš lepšega od puške i lova,
medved, zajec, srna, jelen boji se kopova,
što je negda vse opteklo gore i planine,
sad vu jednom kratkom hipu od puške pogine.

(*Horvatske popevke svetske*, str. 36–37, s. 9–12 i 17–20)

¹⁷ Usporedba ovih dviju inačica iz *Horvatskih popevki svetskih* i *Pesama horvatskih* prikazana je u Lukec (2024: 53–56).

Motivi lovca i lova poetikom se približavaju pejzažnim motivima, kojima se podrazumijeva pohvala slobodi „jagarskog” života. Sukladno tomu, Mahanovićevoj pjesmi o lovu bliska je pjesma *Od protuletja* (XXIII.), u kojoj se slavi dolazak proljeća. Pjesma o proljeću bila je jedna od najpoznatijih onodobnih pjesama i nalazimo je zapisanu u više kajkavskih rukopisnih pjesmarica,¹⁸ primjerice u *Ščrbačićevoj pjesmarici* iz 1687, *Pjesmarici Ignaca Bedekovića* iz 1711, *Varaždinskoj pjesmarici I* iz 1793, potom i u *Pjesmarici Nikole Šafrana*, koju smještamo u posljednja desetljeća XVIII. i na sam početak XIX. st. Inačice te proljetne ugodnice nalazimo tiskane i u kalendarskom štivu – u godišnjaku *Horvatski kalendar* 1814, potom u Mikloušićevu *Stoletnom kalendaru* 1819, kao i u njegovu *Izboru dugovanj vsakovrsneh* 1821. Naposljetku, I. Kristijanović uvrstio ju je i u novo izdanje Mikloušićeva kalendara od godine 1849, kao i u *Stoletni hrvatski kalendar* 1866. O popularnosti osnovnog motiva – dolaska proljeća – govori i činjenica da se pjesma širila i izvan hrvatskog teritorija, pa je nalazimo i u književnosti gradišćanskih Hrvata, kao i u pjesmi *Melodija k proleću* iz 1765. srpskoga književnika i slikara Zaharije Stefanovića Orfelina.

Prethodni primjeri pokazali su da su pojedine pjesme Mahanovićeve zbirke zapisane i u starijim pjesmaricama, prenosile su se i prepisivale kao anonimne te se za kategoriju autorstva nije marilo,¹⁹ a dugom su se cirkulacijom i mijenjale. S tim se problemima suočavao i sam Mahanović, o čemu je pisao u latinskom predgovoru:

Ponegdje su učinjene ispravke stihova, kao i metara i odjeljaka i to iz sljedećih razloga: zato što su anonimne pjesme, koje su tijekom mnogih godina postojale samo u prijepisima, često prepisivane pogrešno, zbrkano i nesavršeno te se stoga razlikuju od autografa. Budući da autografi ne postoje, to je stvorilo mnoge razlike te ih je stoga bilo nužno ispraviti, pročistiti sukladno pjesničkim pravilima i uspostaviti na zdrav način. Tako je ponegdje ispravljen metar jer su mnogi stihovi imali nejednak broj slogova. Ponegdje je ipak ostavljen takav kakav jest, bilo zato što se i u tiskanim primjercima ponegdje javlja veći odnosno manji broj slogova ili zato što bi se pjesmi ispravcima zamračio smisao i tako naniжела šteta. Ponegdje su ispušteni stihovi ili strofe bilo stoga što nisu bili u suglasju sa sadržajem ili zato što nisu odgovarali ćudoređu ili versifikaciji. Ponegdje stihovi nedostaju zato što ih nema. U nekim pak pjesmama broj slogova namjerno prelazi petnaest jer je pjesma spjevana prema određenom notnom zapisu. Budući da njezin smisao ovisi

¹⁸ O povijesti pjesme o proljeću v. Fancev (1928: 250–261, 1929: 2).

¹⁹ O dihotomiji autorsko/anonimno u kajkavskim pjesmaricama v. Plejić Poje (2020: 7).

o notnom zapisu, nije ih se moglo smanjiti. Da za sve ovdje navedene pjesme postoji notni zapis i autograf, neke bi se promjene možda smjele, a neke se možda i ne bi smjele učiniti. (Mahanović 1814: 5; s latinskog prevela Zrinka Blažević)

U drugoj skupini Mahanovićevih pjesama, nazvanih *prosteše popevke*, sadržano je deset pjesama koje je Mahanović, kad je sastavljao zbirku, kao sjemenišni kazališni upravitelj, vjerojatno već imao uza se: te su pjesme u sjemeništu pjevane/izvođene još od 90-ih godina XVIII. st. (IV. *Šoštar pri svojem delu popeva*, V. *Gumbar pri svojem delu popeva*, VI. *Starac nesrečni zdihava*, VIII. *Ranjen soldat dobročinitelu za pomoć zahvaluje*). Osnovni didaktični ciljevi te idejne poruke tog pjesničkog repertoara sadržani su u preporukama o skromnosti, poštenju, moralnoj čistoći i čestitosti, što svjedoči o duhovno-religioznoj naravi tih pjesama, koje su ipak introspektivnije od religiozne lirike sadržane u kajkavskim vjerskim pjesmaricama:

Da bi ljudih srca
vseh tak stalna bila
kak moja dreta
na kolenu zvija,
ne bi više gizdost,
jal, niti potmajnost
bila vu ljubavi
neg istinska krepost.

Ter onda bi bilo
vugodno na svetu,
ar narav človeka
bi bila vu cvetu,
hvalili bi onda
svoga ljudi Boga,
ki je hvale vreden
od stvorenja svoga.

(*Horvatske popevke svetske*, str. 60, s. 1–16)

Te se pjesme doimaju kao fragmenti izvađeni iz većih cjelina, odnosno iz primarnoga konteksta, dotjerani i stilizirani za bogoslovsku pozornicu.

U istoj skupini zapisane su i dvije pjesme koje Mahanović pripisuje pjesniku Ivanu Franji Čikulinu:²⁰ prva je politička pjesma od 40 dvanaeste-

²⁰ O Čikulinu v. Palanović (1993).

račkih stihova o pogibiji kršćanskih ratnika pod Bihaćem 1697. (IX. *Veselje kršćanskih duš, koje se leto 1697. na Ivanje pod Bihaćem z teli razluči se*),²¹ i nakon nje pjesma X. *Muška na svadbi popevka od istoga barona Čikulini*, sastavljena u sedam dvanaesteračkih distiha, namijenjena pjevanoj izvedbi:

Čikulin gospodin vrana konja jaše,
glej ga, glej, ter poglej kak ga lepo jaše.

On mi ima, on mi ima lepe čizme,
glej ga, glej, ter poglej ti do kolenca.

On mi ima, on mi ima lepe svilne hlače,
glej ga, glej, ter poglej gore do kučanka.

Ter mi ima, ter mi ima lepi svilni pojas,
glej ga, glej, ter poglej po sredi trbuha.

Pri njem je, pri njem je lepo pripasana,
glej ga, glej, ter poglej, ta svetla sablica.

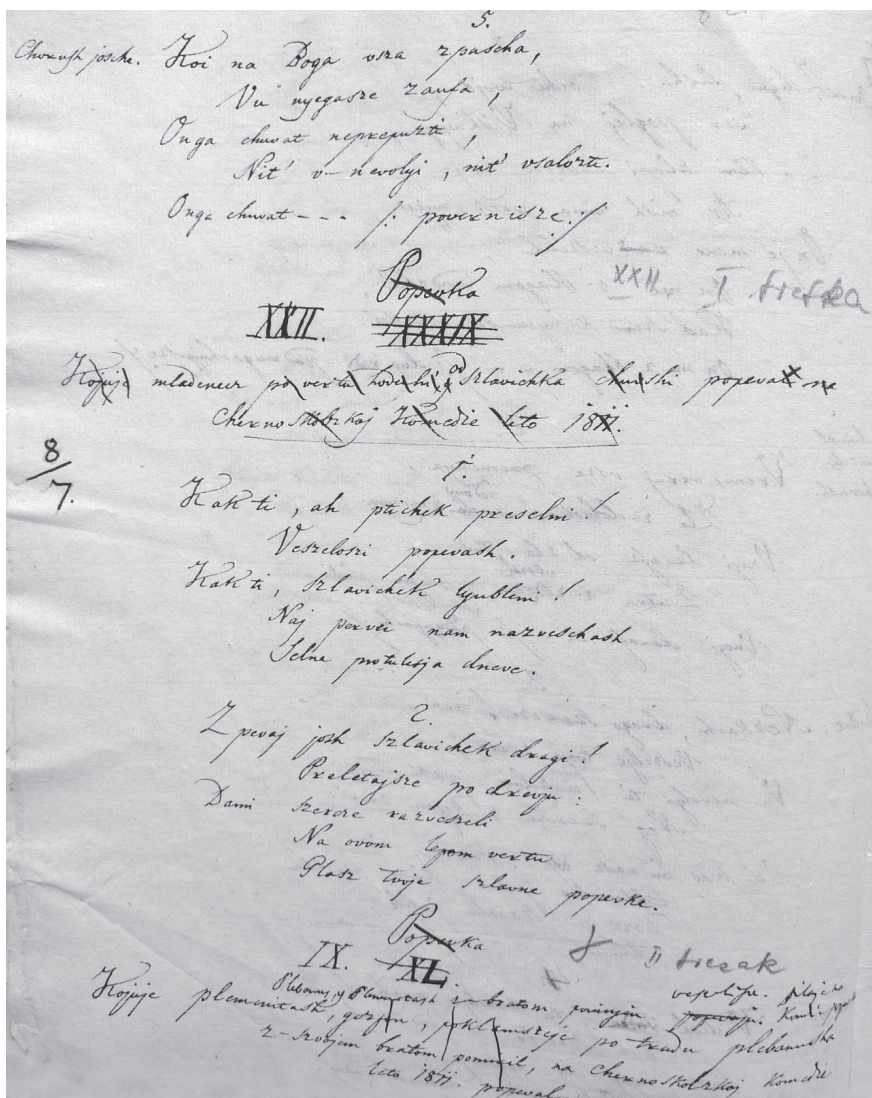
On mi ima, on mi ima lepi svilni menten,
glej ga, glej, ter poglej dole do kolenca.

On mi ima, on mi ima kuna kapu z perom,
glej ga, glej, ter poglej dole do ramena.

(*Horvatske popevke svetske*, str. 70, s. 1–14)

Nakon tih pjesama u pjesmarici slijedi druga skupina *prosteših popevki* (ukupno 13). U tom su dijelu nanovo zapisane „obrtničke” *popevke* iz prve skupine *prosteših popevki* (o *šoštaru, tkalcu, gumbaru*), a javljaju se i pojedine iz prve skupine *preštimateših popevki*, primjerice o ocu koji se veseli sreći sinova (XXXII., u *preštimatešim popevkama* pjesma V.) ili pjesma o kreposti (XXXIII., u *preštimatešim popevkama* pjesma VI.).

²¹ Pjesmu je u Zagrebu 1703. tiskao Pavao Ritter Vitezović (*Žalost i javkanje turskih i radost kršćanskih duš, koje se leto 1697. na Ivanje pod Bihaćem z teli razluči se*). Pjesmu iste tematike o ratovanju s Turcima i slična naslova (*Od Biača grada*) spominje F. Fancev kao dio kataloga poezije pjesnika Stjepana Domjanića („St. D.”) iz sredine XVIII. st. (1932b: 222–223).

Slika 2. Marko Mahanović, *Horvatske popevke svetske*,
sign. OE HAZU MH 191, str. 82.

U posljednjoj skupini, označenoj kao *napitne popevčice*, zapisano je 26 pjesama. Sve ih je u studiji *Hrvatska dobrovolja* popisao F. Fancev (1937: 134–142). Napitnice su, kao mahom kraće pjesme, vrlo popularan i produ-

ktivani žanr u kajkavskoj kulturi. Vezane su uz određene društvene situacije, imaju naglašen izvedbeni karakter, a sadržajem pozivaju na ispijanje pića i uživanje u dobrom društvu (Plejić Poje 2020: 15):

Vsi veselo spevajmo
danas ovde zajedno,
naše skupa shajanje
prijateljstvo valuje.
Primi anda bratec čašu,
ter potvrdi ljubav našu,
da mi ovak skup vsi
veseli bud'mo spevali.
V prijateljstvu i v radosti
ovu čašu ispij ti!

(*Horvatske popevke svetske*, str. 91–92, s. 1–10)

Pij, pij, bratec, z punoga,
poleg tebe dragoga
ovak ti opomeni,
ar je denes takov dan
kompanije alduvan,
da smo vsi skup veseli,
da smo vsi skup veseli.

(*Horvatske popevke svetske*, str. 92, s. 1–7)

Sam je Mahanović za neke napitnice spomenuo i njihove autore: za napitnicu I. (*Gospodar gostom napija*) kao autor naveden je „gospodin Rafaj”, a za napitnicu IV. (*Gosti za gospodara piju*) Imbrih Koritić.²² Kao autori napitnica još su navedeni: za napitnicu VII. „gospon Ročić”, dok je kod posljednje napitnice (XXV. – *Muž vu kleti napija*), u kajkavskoj kulturi inače poznate po početnom stihu *Nikaj na svetu lepšega ni*, zabilježio „Poveda se da ju je Keresturi agens napravil”. Riječ je o Josipu Keresturiju, pravnom i političkom piscu te pjesniku, koji je od 1775. bio politički agent na bečkom dvoru, odnosno savjetnik i diplomat za Ugarsku Kraljevinu, tj. za ugarska i

²² Imbrih Koritić brat je prevoditelja i pjesnika Franje Ksavera Koritića, kojem su u Zbirci rukopisa i starih knjiga NSK sačuvana dva sveščića pjesama na hrvatskom, njemačkom, latinskom i talijanskom jeziku; njegove su zasigurno kajkavske pjesme i popijevke, nekoliko prigodnica te prijevizi nastali između 1813. i 1814. kao odgovor na Vrhovčevu okružnicu o prikupljanju hrvatske usmene i pisane književne baštine. O F. K. Koritiću v. Šunjić (2009).

hrvatska pitanja, boreći se pritom, što je često naglašavao u svojim djelima, za političku i kulturnu neovisnost Kraljevine Ugarske unutar Monarhije, te naglašavajući da je Hrvatska kao sastavni dio te kraljevine zemlja s vlastitom kulturom, jezikom i političkim pravima.²³

* * *

Kao što je poznato, proučavanje pjesmarica kao cjelina u starijoj hrvatskoj književnoj historiografiji bilo je zanemareno jer su istraživanja bila usmjerena ponajprije na utvrđivanje autorstva pojedinih sastava. Isto tako, bavljenje takvim tipom književnog izražavanja smatralo se neatraktivnim istraživačkim poslom, jer su pjesmarice bile okarakterizirane kao estetski manje vrijedna djela koja pripadaju i sferi pučke književnosti. Mahanović je pjesmaricu *Horvatske popevke svetske* sastavio potaknut Vrhovčevom okružnicom, a iako je neke pjesme ponavljao i dorađivao, gledajući u cjelini, njegova pjesmarica pokazuje određenu uređenost i sistematičnost.

S obzirom na žanrovski sastav i na različita poetička i stilska obilježja, kao i na podrijetlo i starost pojedinih pjesama, vidljivo je da je riječ o heterogenoj pjesmarici. Sigurno je da su neke pjesme (primjerice o dolasku proljeća, kao i pjesme o lovu) nastale više od stotinjak godina prije Mahanovićeve zbirke, a u kajkavskoj su sredini ostale dugo u optjecaju, cirkulirajući u različitim inačicama. I ova pjesmarica okuplja pjesme od kojih mnoge jesu autorske, ali su se prenosile kao anonimne te im autorstvo nije bila važna kategorija (Plejić Poje 2020: 20). Iako i u ovoj pjesmarici možemo zamijetiti prevlast prigodnih pjesama koje pripadaju popularnoj društvenoj lirici, glavna namjena kojih je bila da se odrecitiraju ili otpjevaju u vedro raspoloženu društvu, zbog čega u njima primjećujemo dominaciju jednostavne diktije, zanimljivost svakako predstavljaju pjesme izvođene u „črnoškolskim” komedijama, što je pak logično s obzirom na Mahanovićevu profesionalnu karijeru svećenika i upravitelja sjemenišnog teatra. Osim ove, u Hrvatskom državnom arhivu sačuvane su brojne rukopisne pjesmarice (očito nastale kao odgovor na Vrhovčevu okružnicu), za koje nam tek predstoje daljnja čitanja iz filološke perspektive.

²³ O Keresturiju značajne su priloge objavili Fancev (1930, 1937: 74), Šimčik (1930), Matić (1941a, 1941b) i Korade (1993, 2009).

LITERATURA

- Bogišić, Rafo. 1993. Hrvatske kajkavske pjesmarice. *Dani Hvarskog kazališta. Hrvatsko kajkavsko pjesništvo do preporoda*, 19. Zagreb – Split: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Književni krug Split, 77–91.
- Bonifačić Rožin, Antun. 1973. Odnos Ljudevita Gaja prema narodnom stvaralaštvu. *Radovi Instituta za hrvatsku povijest*, 3, 161–169.
- Danica horvatska, slavonska i dalmatinska*. 1835. 1, 27, 1; 1, 29, 1; 1, 32, 1.
- Danica ilirska*. 1837. 3, 24, 93–96.
- Dukat, Vladoje. 1925. Tomaša Mikloušića rad oko kalendara. *Nastavni vjesnik*, 33, 194–200.
- Fancev, Franjo. 1928. Prilog za historiju hrvatsko-srpskih književnih veza u 18. vijeku. *Nastavni vjesnik*, 36, 241–261.
- Fancev, Franjo. 1929. Povijest hrvatske kajkavske pjesme „Popevka od protuletja”. *Obzor*, 70, 350, 31. XII. 1929, 2.
- Fancev, Franjo. 1930. Prilozi za povijest književnosti Hrvatske. Ko je Keresturi agens, autor pjesme „Nikaj na svetu lepšega ni...”? *Nastavni vjesnik*, 39, 38–40.
- Fancev, Franjo. 1932a. O drami i teatru kaptolskoga Zagreba. *Hrvatsko kolo*, 13, 134–149.
- Fancev, Franjo. 1932b. Sitni prilozi za povijest hrvatske književnosti. 2. Katalog poezije pjesnika „St. D.” iz sredine 18. vijeka. *Građa za povijest književnosti hrvatske*, 11, 221–224.
- Fancev, Franjo. 1933. Marko Mahanović. Observationes circa Croaticam Orthographiam amatorum idiomatis Croatici gnarorum discussioni Zagrabiae Anno 1814. propositae. *Građa za povijest književnosti hrvatske*, 12, 65–117.
- Fancev, Franjo. 1937. Hrvatska dobrovolja u popijevkama, zdravicama i napitnicama prošlih vjekova. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*, 31, 67–168.
- Fancev, Franjo. 1939. Hrvatska kajkavska poezija prošlih vjekova. *Ljetopis JAZU*, 51, 86–105.
- Frankopan, Fran Krsto. 1999. *Djela*. Prir. Josip Vončina. Stoljeća hrvatske književnosti. Zagreb: Matica hrvatska.
- Janković, Mira. 1954. Ossian kao poticaj za sakupljanje narodnih pjesama kod Južnih Slavena. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*, 38, 177–221.
- Josić, Ljubica; Lukec, Jasmina. 2021. Mahanović, Marko. *Hrvatski biografski leksikon*. 9. Lo–Marj. Ur. Nikša Lučić. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 349.
- Korade, Mijo. 1993. Obrana hrvatstva u djelima Josipa Keresturija. *Dani Hvarskog kazališta. Hrvatsko kajkavsko pjesništvo do preporoda*, 19. Zagreb – Split: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Književni krug Split, 154–163.
- Korade, Mijo; Redakcija. 2009. Keresturi, Josip. *Hrvatski biografski leksikon*. 7. Kam–Ko. Ur. Nikša Lučić. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 257–258.
- Lukec, Jasmina. 2024. Žensko ili muško, autorsko ili anonimno u ranonovovjekovnoj kulturi kajkavske Hrvatske. *Полемике и избори. Сборник с доклади от*

- Международна конференция Петнадесети славистични четения София, 16–18 юни 2022 г.*, 2. Ur. Elena Daradanova, Ani Burova, Albena Stamenova i dr. София: Факултет по славянски филологии Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 51–59.
- Matić, Tomo. 1941a. Josip Keresturi i njegovi pogledi na političke prilike poslije smrti Josipa II. *Rad JAZU*, 270, 149–188.
- Matić, Tomo. 1941b. Pjesnik napitnice „Nikaj na svetu lepšega ni“ o političkim prilikama poslije smrti Josipa II. *Hrvatska smotra*, 9, 8, 398–407.
- Palanović, Elizabeta. 1993. Čikulin, Ivan Franjo. *Hrvatski biografski leksikon*. 3. Č–Đ. Ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 72–73.
- Perić Gavrančić, Sanja. 2004. Observationes circa Croaticam orthographiam Marka Mahanovića (1814.) – Odabrani odlomci. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 30, 1, 145–161.
- Plejić Poje, Lahorka. 2020. O *Pjesmarici Nikole Šafrana*. U: Lahorka Plejić Poje, Jasmina Lukec (prir.). 2000, 5–25.
- Plejić Poje, Lahorka. 2021. Raz jeszcze o liryce kajkawskiej sprzed odrodzenia narodowego – uwagi o repertuarze gatunkowym. *Periferno u hrvatskoj književnosti i kulturi = Peryferie w chorwackiej literaturze i kulturze*. Ur. Krešimir Bagić, Miranda Levanat-Perićić, Leszek Małczak. Katowice – Zagreb – Zadar: Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Śląskiego, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilište u Zadru, 347–361.
- Plejić Poje, Lahorka; Lukec, Jasmina (prir.). 2020. *Pjesmarica Nikole Šafrana*. Uvodna studija Lahorka Plejić Poje. Transkripcija Jasmina Lukec, Lahorka Plejić Poje. Rječnik Jasmina Lukec. Prepjevi latinskih pjesama Zrinka Blažević. Zagreb: Matica hrvatska.
- Primorac, Jakša. 2010. Arhivska građa Odsjeka za etnologiju HAZU. *Zbornik za narodni život i običaje*, 55, 9–38.
- Šimčik, Ante. 1930. Popijevka „Nikaj na svetu lepšega ni“ od g. 1813. i njen navodni autor. *Hrvatska revija*, 3, 8, 456–459.
- Šojat, Olga. 1968. Stara hrvatska kajkavska poezija. *Republika*, 24, 8–9, 458–471.
- Šunjić, Ankica. 2009. Koritić, Franjo. *Hrvatski biografski leksikon*. 7. Kam–Ko. Ur. Nikša Lučić. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 623.
- Zvonar, Ivan. 1993. Rukopisne pjesmarice sjeverozapadne Hrvatske – Varaždinska pjesmarica I. *Kaj*, 26, 1, 21–44.
- Zvonar, Ivan. 1996. Kajkavske rukopisne pjesmarice do hrvatskoga narodnog preporoda. *Kajkaviana Croatica. Hrvatska kajkavska riječ* (katalog izložbe). Ur. Alojz Jembrih. Zagreb – Donja Stubica: Družba „Braća Hrvatskoga zmaja“ – Muzej za umjetnost i obrt – Kajkaviana, 285–315.
- Zvonar, Ivan. 2001. Kajkavska svjetovna poezija od prvih tragova do Ignaca Kristijanovića. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 12–13, 245–259.

SAŽETAK

S obzirom na činjenicu da je ostala sačuvana pretežito u rukopisnim pjesmaricama, danas je kajkavska ranonovovjekovna lirika nepoznata i nedovoljno istražena. Kako su pjesmarice u dosadašnjoj književnoj historiografiji rijetko analizirane u cjelini, promatralo ih se uglavnom na osnovi pojedinih pjesama kojima se nastojalo utvrditi autorstvo i koje su višekratno objavljivane u različitim izborima. Rad će se usredotočiti na dosad neistraženu rukopisnu pjesmaricu *Horvatske popevke svetske* (1814), jezikoslovca i svećenika Marka Mahanovića, koja se čuva u Odsjeku za etnologiju HAZU, a rezultat je okružnice biskupa Maksimilijana Vrhovca iz 1813. kojom je pozvao svećenike svoje biskupije na skupljanje hrvatskog jezičnog blaga. U radu će se opisati pjesmarica te će se pažnja usmjeriti na pojedine pjesme rukopisa koje su se u kajkavskoj sredini prenosile u različitim inačicama, što govori o njihovoj popularnosti, ali i o činjenici da su se zbog dugotrajne cirkulacije zasigurno i mijenjale. U kajkavskim su se pjesmaricama pjesme prepisivale kao anonimne te se za kategoriju autorstva nije marilo, pri čem iznenađuje sastavljačevo atribuiranje pojedinih pjesama, među ostalim, Janku Draškoviću, Ivanu Franju Čikulinu i Josipu Keresturiju. *Horvatske popevke svetske*, kao i brojne kajkavske rukopisne pjesmarice, sadržavaju i napitnice, kulturno-povijesnog značenja, a zanimljivost predstavljaju i pjesme duhovno-religiozne naravi, intimnoga karaktera, stilizirane za bogoslovsku pozornicu.

Ključne riječi: Marko Mahanović; kajkavska književnost; pjesmarica

Autorska prava: © 2025 Autor(i). Ovaj je rad dostupan u otvorenom pristupu sukladno s licencijom Creative Commons Imenovanje 4.0. međunarodna.

Copyright © 2025 The Author(s). Open Access: This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.